

Διαδίκτυο, Πλατφόρμες Κοινωνικής Δικτύωσης και Πολιτική Έρευνα

Χριστόφορος Βερναρδάκης

Η ανάπτυξη και εξέλιξη του Διαδικτύου αναμένεται τα επόμενα χρόνια να αλλάξει ριζικά τις μεθοδολογίες των ποσοτικών ερευνών, αφού επηρεάζει καταλυτικά τις τεχνικές συλλογής δεδομένων, είτε ποιοτικών δεδομένων είτε ποσοτικών δεδομένων.

Ηδη σήμερα, σε πολλές χώρες όπου η διείσδυση της χρήσης του Διαδικτύου είναι πολύ μεγάλη στο γενικό πληθυσμό και άρα το δειγματοληπτικό πλαίσιο μπορεί να εξασφαλίσει τους βασικούς κανόνες τυχαιότητας και αντιπροσωπευτικότητας, πραγματοποιούνται αρκετές ποσοτικές έρευνες, που βρίσκονται ίσως σε πειραματικό επίπεδο ωστόσο αποτελούν μια καλή βάση για την εφαρμογή νέων ερευνητικών μεθόδων.

Στην Ελλάδα η χρήση του Διαδικτύου είναι ακόμα περιορισμένη. Στον ενήλικα πληθυσμό της χώρας, δηλαδή από 18 ετών και άνω, ο δείκτης χρήσης του Ιντερνετ καταγράφεται περίπου στο 30%. Στον μισθωτό πληθυσμό της χώρας, δηλαδή στο κυριότερο μέρος του οικονομικά ενεργού πληθυσμού ο δείκτης χρήσης δεν ξεπερνά το 45%. Βεβαίως στις μικρότερες ηλικίες είναι κατά πολύ μεγαλύτερος, ωστόσο είναι σαφές ότι αν μιλά κανείς αυτή τη στιγμή για μεθοδολογίες ερευνών μέσω Διαδικτύου πρέπει να αντιμετωπίσει ένα ανυπέρβλητο εμπόδιο που αφορά στην αδυναμία εφαρμογής κανόνων τυχαιότητας και αντιπροσωπευτικότητας, αφού ο πληθυσμός που χρησιμοποιεί γενικώς το Ιντερνετ είναι συγκεκριμένος δημογραφικά, αλλά και «συγκεκριμένος ποιοτικά», δηλαδή ως προς ειδικότερες αξίες, δεξιότητες, συνήθειες, κ.οκ, με αποτέλεσμα οι συμπεριφορές του να είναι δύσκολο να γενικευθούν στο σύνολο του πληθυσμού.

Ωστόσο, οι ανατροπές που προαναγγέγονται είναι θεαματικές. Τόσο ο χώρος της πολιτικής έρευνας όσο και γενικά ο χώρος της έρευνας θα πρέπει να ετοιμάζονται από τώρα για την εφαρμογή νέων ερευνητικών εργαλείων που δημιουργούνται τόσο από την εξέλιξη της χρήσης του Διαδικτύου όσο και από τις αλλαγές που συντελούνται σήμερα σε αυτό, κυρίως μέσα από τις Πλατφόρμες Κοινωνικής Δικτύωσης που αναπτύσσονται. Συγκεκριμένα:

1. Μια πρώτη εφαρμογή αποτελεί ο πειραματισμός για τη δημιουργία ενός Διαδικτυακού Πάνελ, με το οποίο μπορεί να παρακολουθείται η πολιτική συμπεριφορά αλλά κυρίως οι «αλλαγές» της συμπεριφοράς αυτής. Η δημιουργία του πάνελ αυτού, δηλαδή ενός σταθερού δείγματος τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του οποίου είναι δυνατόν να συμβαδίζουν σε κάποιο βαθμό με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά ενός δείγματος γενικού πληθυσμού, είναι δυνατόν να αποτελέσει ένα πειραματικό εργαλείο στην ανάπτυξη της πολιτικής έρευνας, με ιδιαίτερη αξιοπιστία τόσο για την εκτίμηση πιθανώς εκλογικών αποτελεσμάτων όσο, κυρίως, για την εκτίμηση πολιτικών συμπεριφορών. Επιπλέον, είναι πολύ πιθανόν η ιδέα του Διαδικτυακού Πάνελ να εφαρμοστεί σε ειδικούς πληθυσμούς, π.χ.εργαζόμενοι-συνδικαλισμένοι σε μια επιχείρηση ή ένα κλάδο, φοιτητικός πληθυσμός, γυναίκες-εργαζόμενες 30-40 ετών, κ.λπ., επιτυγχάνοντας μάλιστα και υψηλούς δείκτες αντιπροσωπευτικότητας.
2. Μια δεύτερη εφαρμογή αποτελεί η εξέλιξη των ποιοτικών ερευνών, μέσω των δεδομένων που παράγονται από τις μορφές διαλόγου, συζητήσεων, παρεμβάσεων που δημιουργούνται μέσα από τα Blogs και τις Πλατφόρμες Δικτύωσης Κοινωνικών Ομάδων. Το πρωτογενές υλικό εδώ είναι ο λόγος και ό,τι αυτός συνοδεύει (συνειρμοί, έννοιες, στερεότυπα, συσχετίσεις, εντάσεις συναισθημάτων, συχνότητες χρήσης συγκεκριμένων λέξεων) και που εκφέρεται μέσω του διαδικτύου, η ανάλυση του οποίου σε ένα πολύ ευρύ φάσμα, μπορεί σταδιακά να υποκαταστήσει ή τουλάχιστον να συμπληρώσει την τεχνική των Focus Groups (Ομάδων Εστίασης) με την οποία διενεργείται σήμερα κατά βάση η ποιοτική έρευνα. Οι διάλογοι που αναπτύσσονται μέσα από τα blogs ή τις Ομάδες Κοινωνικής Δικτύωσης είναι ερευνητικά χρήσιμοι γιατί δεν ακυρώνουν τη δυναμική της Ομαδικής συζήτησης, ενώ παράλληλα εκφέρονται πιθανόν με μεγαλύτερη ελευθερία και «ελευθεριακότητα», έτσι που το πρωτογενές υλικό λόγου που καταγράφεται να καθίσταται εξαιρετικά πλούσιο.
3. Οι νέες τεχνολογίες της on line διαδικτυακής διασύνδεσης, προσφέρουν επίσης τη δυνατότητα της δημιουργίας ποιοτικών ερευνών με τη μέθοδο των Focus Groups), όπου οι Ομάδες δημιουργούνται ad hoc από επιλεγμένους χρήστες του Διαδικτύου και όπου οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να συνομιλούν με τους άλλους χρήστες μέσω του Διαδικτύου ακόμα και από το σπίτι τους, υπό τον συντονισμό του υπευθύνου της έρευνας. Η μεθοδολογία αυτή είναι δυνατόν να βελτιώσει τις ακολουθούμενες δειγματοληψίες στις ποιοτικές έρευνες (μεγαλύτερη γεωγραφική διασπορά, μεγαλύτερος αριθμός ατόμων ανά ομάδα, κ.λπ), αλλά και να αυξήσει τον πλούτο του πρωτογενούς ερευνητικού υλικού.

Είναι προφανές ότι βρισκόμαστε ενώπιον σημαντικών εξελίξεων στις μεθοδολογίες των πολιτικών ερευνών. Είναι βέβαιον ότι η ίδια η εξέλιξη του Ιντερνετ θα μας ξεπεράσει, αφού θα μας θέσει ενώπιον προκλήσεων, μεθοδολογικών και ερευνητικών πειραματισμών, και οπωσδήποτε νέων δρόμων στην πολιτική έρευνα.